

Інтеграція України в єдиний цифровий ринок Європейського Союзу: виклики, можливості та перешкоди

м.Брюссель, 03 грудня 2019 року

Ульріх Замм, член Європейського економічного та соціального комітету (ЄЕСК)

Цифрові технології відіграють дедалі важливішу роль у нашій економіці та суспільному житті. Вони стануть ключем до розробки нових економічних моделей (спільної, функціональної, замкненого циклу, спільної участі). Окрім того, глобалізація, міграція, старіння суспільства, зміна клімату та потреба у стійких рішеннях матимуть великий вплив на соціальне середовище загалом і на наше робоче життя зокрема.

До того ж, автоматизація та роботизація матимуть значний вплив на виконання роботи в майбутньому. Роботи можуть замінити людей на монотонних, важких або небезпечних роботах, а так звані «колаборативні роботи» нового покоління можуть стати фізичними партнерами для працівників і бути особливо корисними для людей із вадами фізичного розвитку. У той час як сучасні роботи в основному виконують роботу «синіх комірців», застосування штучного інтелекту вплине також і на професії «білих комірців». Автоматизація та роботизація потенційно здатні стабілізувати економіку у старіючому суспільстві.

На значну кількість професій вплине впровадження на робочому місці більшої кількості роботів. Можна очікувати, що, як і раніше, підвищення добробуту в суспільстві призведе до зростання та появи нових робочих місць у конкретних сферах, таких як культура, мистецтво, туризм, соціальна робота, освіта, комунікації, розваги та охорона здоров'я. Проте цей розвиток може відбуватися швидше, ніж у минулому, що може призвести до відхилень і тому потребує соціального діалогу на ранньому етапі.

Програма «Цифрова Європа»

У рамках наступної Багаторічної програми фінансового розвитку Комісією було опубліковано Положення про створення програми «Цифрова Європа» на період 2021–2027 р. Мета Комісії полягає в тому, щоб за допомогою програми «Цифрова Європа» надати стратегії єдиного цифрового ринку надійну фінансову структуру та подолати інвестиційний розрив, для чого нею було виділено загальний бюджет у розмірі 9,2 млрд євро. Метою є збільшення вигоди від цифрової трансформації на користь усіх європейських громадян, органів державного управління та бізнесу в ЄС.

Програма «Цифрова Європа» охоплює п'ять конкретних цілей: (1) високопродуктивні обчислення, (2) штучний інтелект, (3) кібербезпека та довіра, (4) передові навички в цифровій галузі та (5) забезпечення широкого використання цифрових технологій в економіці та суспільстві. Також вона стосується переходу промисловості на цифровий формат.

Мета «високопродуктивних обчислень» (ВПО) передбачає використання суперкомп'ютерів задля створення потужностей для вдосконалення здатності обробляти постійно зростаючі обсяги даних. ЄСЕК підтримує промисловий підхід до розробки мікросхем низької потужності наступного покоління в Європі. Це зробить ЄС менш залежним від імпорту та забезпечить доступ до передових технологій ВПО. ЄСЕК звертає увагу на те, що розробка подібних мікросхем також впливає на дрібномасштабні обчислення, оскільки інтегральні мікросхеми високого класу можуть бути адаптовані (шляхом зменшення масштабу) для приладів на масовому ринку (ПК, смартфонів, автомобільного сектору). Міждержавне співробітництво та доступ до ресурсів ВПО є важливими елементами цієї ініціативи.

Державне управління та надання послуг у сферах, що становлять суспільний інтерес, підтримуватимуться задля того, щоб державний сектор і такі галузі, як охорона здоров'я, освіта, транспорт, культурний і творчий сектори, мали змогу задіяти й отримати доступ до найсучасніших цифрових технологій. Окрім того, особливо малі та середні підприємства (МСП) отримуватимуть допомогу через цифрові центри інновацій.

Значна частка бюджету буде спрямована на дослідницькі проекти та інноваційні програми, що фінансуються в рамках нової програми «Горизонт Європа». ЄСЕК схвалює роз'яснення Комісії щодо того, що дослідження та інновації мають залишатися важливим пріоритетом ЄС. Інновації є ключем до економічного зростання, і нові інструменти, зокрема, будуть корисними для МСП. Сильна й успішна програма, яка об'єднує передовий досвід, спільні науково-дослідні інфраструктури, міждержавну співпрацю, а також синергію між науковими колами, промисловістю, МСП та науково-дослідними організаціями, є ключовим інструментом політики для досягнення сталого економічного зростання та конкурентоспроможності Європи та вирішення основних проблем, із якими стикається європейське суспільство.

Європейський шлях

Часто можна почути критику із приводу того, що США та Китай наразі здійснюють значно більше інвестицій у штучний інтелект (ШІ), ніж Європа. Проте тут слід провести розмежування, зокрема, з огляду на те, що новий Загальний регламент ЄС про захист даних (GDPR) підкреслює чітку різницю щодо основоположних прав.

- Китай масово просуває ШІ, зокрема, з метою здійснення всебічного нагляду за населенням і встановлення системи рейтингів, використовуючи надзвичайно непрозорі методи. Це є явним порушенням європейських цінностей.
- Сильні сторони США полягають у наявності надзвичайно комерційно успішних компаній, таких як Google, Facebook тощо, які використовують дані своїх клієнтів

переважно для отримання доходів від реклами. В майбутньому GDPR надаватиме підтримку європейським клієнтам, які користуватимуться цими послугами.

- Європа сильна у сфері B2B, особливо в галузі автоматизації та робототехніки. Це не настільки помітно, і, крім того, інвестиції в ці сфери мають бути включені до ШІ, але зазвичай не включаються, а це означає, що інвестиції ЄС у цю сферу недооцінені.

Застосування європейських цінностей при розробці ШІ може одного дня стати конкурентною перевагою, оскільки люди дедалі більше усвідомлюють особливості методів використання даних сторонніми особами (США) та потенціалу спостереження за допомогою систем ШІ (Китай).

Захист даних і надійний штучний інтелект (ШІ)

Перехід на цифровий формат і ШІ матимуть великий вплив на наше суспільство та економіку. ЄС іще має знайти своє місце в цій галузі порівняно зі своїми конкурентами (США та Китаєм). Метою є визначення норм і правил, заснованих на європейських цінностях, таких як повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність, верховенство права та права людини, включаючи права осіб, що належать до меншин, і Хартії Європейського союзу про основні права.

Відповідно до стратегії щодо штучного інтелекту для Європи, опублікованої у квітні 2018 року, Європейська комісія співпрацювала з державами-членами над підготовкою узгодженого плану щодо ШІ, щоб максимально збільшити загальний вплив заходів, зокрема інвестицій, на рівні ЄС і на національному рівні та гарантувати, що ЄС у стані впоратися зі світовою конкуренцією. Узгоджений план пропонує спільні дії у чотирьох сферах: збільшення інвестицій, підвищення доступності та досяжності даних, сприяння розвитку талантів і навичок і забезпечення довіри. Узгоджений план також закликає держави-члени запровадити власні національні стратегії щодо ШІ.

Комісія попросила «Експертну групу високого рівня з питань ШІ» розробити рекомендації з етики, що ґрунтуються на існуючій нормативно-правовій базі, які повинні застосовуватися розробниками, постачальниками та користувачами ШІ на внутрішньому ринку. Нещодавно Група представила проект своїх «Рекомендацій із етики для надійного ШІ», що включає перелік оцінок, у якому застосовано на практиці ключові вимоги. Влітку 2019 року було розпочато цільовий пілотний етап із залученням зацікавлених сторін із метою перевірки практичної реалізації рекомендацій із етики щодо розробки та використання ШІ.

ЄСЕК задоволений тим, що європейські інститути мають намір вибудувати орієнтований на людину підхід до ШІ, який відповідає цінностям, що лежать в основі ЄС: повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність і недискримінація, верховенство права та повага до прав людини. Конфіденційність і захист даних визначатимуть, наскільки громадяни та споживачі довірятимуть ШІ. ЄСЕК закликає Комісію регулярно переглядати Загальний регламент ЄС про захист даних (GDPR) і відповідне законодавство з огляду на розвиток технологій.

Оскільки рішення, прийняті складними системами машинного навчання, не можуть бути пояснені у простий спосіб, ЄСЕК рекомендує розробити стандартні для ЄС методи випробування з метою оцінювання функціональності та обмежень таких систем (наприклад, упередженість, дискримінація, адаптивність, стійкість тощо). Ми рекомендуємо покладатися на надійні компанії або професіоналів, а не на надійні алгоритми. Тому заохочується запровадження європейського сертифікату для надійних компаній у галузі ШІ, що ґрунтується на переліку оцінок Європейських рекомендацій із етики.

ЄСЕК вітає етичний підхід Європи щодо ШІ, який має зміцнити довіру громадян до цифрового розвитку та створити конкурентну перевагу для європейського бізнесу.

Освіта та навчання

Навчання протягом усього життя, особливо пов'язане з цифровими навичками, стане необхідністю для всіх, вимагаючи все більшої гнучкості від приватних осіб, компаній і всіх систем освіти та навчання. Окрім формальної освіти, набагато більше часу доведеться приділяти професійній підготовці.

Базова освіта повинна включати більш інтерактивне цифрове навчання. Проте цифрові навички можуть виходити за рамки програмування, включаючи усвідомлення того, що стоїть за «клацанням миші»: розуміння системи, взаємозв'язків, соціального впливу, конфіденційності та безпеки.

Державні та приватні організації (школи, університети, торгові палати, профспілки, навчальні центри) повинні забезпечувати професійну підготовку з нових технологій, особливо для тих, хто не має можливості організувати навчання самостійно, наприклад, МСП, представників вільних професій і самозайнятих осіб.

Питання довгострокового розвитку, здатного призвести до нових і непередбачуваних проблем, коли сучасні навички можуть швидко застаріти, найкраще вирішуватимуться загальною освітою. Що краща загальна освіта, то краща підготовка до невідомого. Широка загальна освіта також є найкращою основою для того, щоб навчитися виділяти достовірну інформацію в інтернеті та бути менш вразливими до сфабрикованих матеріалів.

Боротьба з дезінформацією

Дезінформація — це явно неправдива або оманлива інформація, яка загрожує демократії та заподіює суспільну шкоду. Поширення дезінформації наразі стало частиною гібридної війни з чіткою політичною метою. Дезінформація найбільш ефективна, коли вона частково правдива. У зв'язку з цим надання якісної інформації та підвищення обізнаності населення вимагають ряду дій від усіх зацікавлених сторін.

ЄСЕК вважає найбільшою зовнішньою загрозою для ЄС дезінформаційну діяльність із боку Російської Федерації, зафіксовану Європейською службою зовнішніх справ. Це стало причиною створення Оперативної робочої групи зі стратегічних комунікацій (East StratCom). Проте Комітет вважає, що дезінформація від інших країн, включаючи внутрішніх діячів, становить аналогічну загрозу для ЄС, і закликає Комісію відповідним чином розширити заходи з моніторингу та протидії.

Щоб забезпечити стійкість, потрібно залучити всі верстви суспільства, зокрема, покращити медійну грамотність громадян. Проте «підвищення обізнаності та критичне мислення починаються зі шкільних лав» і потребують постійного вдосконалення протягом життя. Необхідні незалежні фактичні ревізори та якісна журналістика. ЄСЕК вітає Кодекс поведінки як добровільне зобов'язання соціальних мереж і рекламодавців боротися з дезінформацією, проте має сумніви щодо ефективності таких добровільних заходів.

Висновки та рекомендації

ЄСЕК вітає створення Європейською комісією програми «**Цифрова Європа**», що підкреслює намір зробити Європу провідним гравцем у переході на цифровий формат і підвищити її економічну силу та конкурентоспроможність на світовій арені.

Метою програми «Цифрова Європа» є створення **єдиного цифрового ринку** та формування цифрової трансформації в позитивний спосіб для всіх громадян Європи.

Цифрові технології відіграють дедалі важливішу роль у нашій економіці та суспільному житті. Значні інвестиції в **цифрову інфраструктуру** повинні бути першочерговим завданням, щоб зберігати конкурентоспроможність і дозволяти створювати нові підприємства та нові робочі місця.

ЄСЕК заохочує зовнішніх партнерів приєднатися до європейської ініціативи щодо **високопродуктивних обчислень** (спільне підприємство EuroHPC) та скористатися з неї як із можливості отримати вигоду від обчислювальних потужностей світового класу.

ЄСЕК підтримує промисловий підхід до розробки **мікросхем** низької потужності наступного покоління в **Європі**. Це зробить ЄС менш залежним від імпорту та забезпечить доступ до передових технологій ВПО.

ЄСЕК схвалює роз'яснення Комісії щодо того, що **дослідження та інновації** (Горизонт Європа) мають залишатися важливим пріоритетом ЄС. Інновації є ключем до економічного зростання. Слід визначити пріоритет спільних науково-дослідних проєктів, оскільки вони забезпечують реальну додану вартість для Європи та приносять користь асоційованим країнам.

Загальний регламент ЄС про захист даних (GDPR) є прикладом для наслідування для багатьох країн. Проте цей регламент і відповідне законодавство повинні регулярно переглядатися з урахуванням розвитку технологій, зокрема ШІ.

ЄСЕК рекомендує приєднатися до **узгодженого плану щодо ШІ** та розробити національні стратегії ШІ щодо інвестицій, підвищення доступності та досяжності даних, сприяння розвитку талантів і навичок і забезпечення довіри.

ЄСЕК вітає **етичний підхід** Європи щодо ШІ, який має зміцнити довіру громадян до цифрового розвитку та створити конкурентну перевагу для європейського бізнесу.